
NATUURVISIE

HAVENBEDRIJF ROTTERDAM

Voorwoord

De Rotterdamse haven ligt strategisch gunstig in de monding van Rijn en Maas. Dit delta-landschap is door de eeuwen heen gevormd door de natuur en door mensen. Net als andere belangrijke deltegebieden in de wereld is het voor de natuur en biodiversiteit een uniek en waardevol gebied. De welvaart van Rotterdam, Nederland en Noordwest-Europa is in belangrijke mate bepaald door de ligging in de Rijn-Maasdeltawereld en door de Rotterdamse haven. Juist daarom hebben we als haven en Havenbedrijf Rotterdam een belangrijke plicht richting de natuur en biodiversiteit in de haven, die we niet los kunnen zien van de natuur om ons heen. Met deze Natuurvisie geven we richting aan de wijze waarop we onze rol willen invullen zodat de Rotterdamse haven zich in balans met de omgeving kan blijven ontwikkelen.

Eric van der Schans

*Hoofd Environmental Management
Havenbedrijf Rotterdam*

Natuur en biodiversiteit zijn de basis voor ons leven op aarde en dus ook voor onze economie. Zonder de natuurlijke hulpbronnen die de aarde ons biedt, zouden we hier helemaal niet kunnen leven. Het is belangrijk dat dit steeds breder onderkend wordt en dat er brede maatschappelijke samenwerking is op dit gebied. Het is mooi om te zien dat het Havenbedrijf Rotterdam dit inzicht als uitgangspunt heeft genomen voor de Natuurvisie, die eigenlijk een visie is op wat het bedrijf zou moeten doen (en laten) om toekomstbestendig te zijn en aantrekkelijk te blijven voor haar partners. Het was een groot voorrecht om hier als Naturalis aan mee te werken. De combinatie van ons beider expertises heeft geleid tot een krachtige visie waar het Havenbedrijf Rotterdam en haar partners mee aan de slag kunnen en BV Nederland trots op mag zijn.

Koos Biesmeijer

*Wetenschappelijk Directeur
Naturalis Biodiversity Center*

Natuurvisie Havenbedrijf Rotterdam

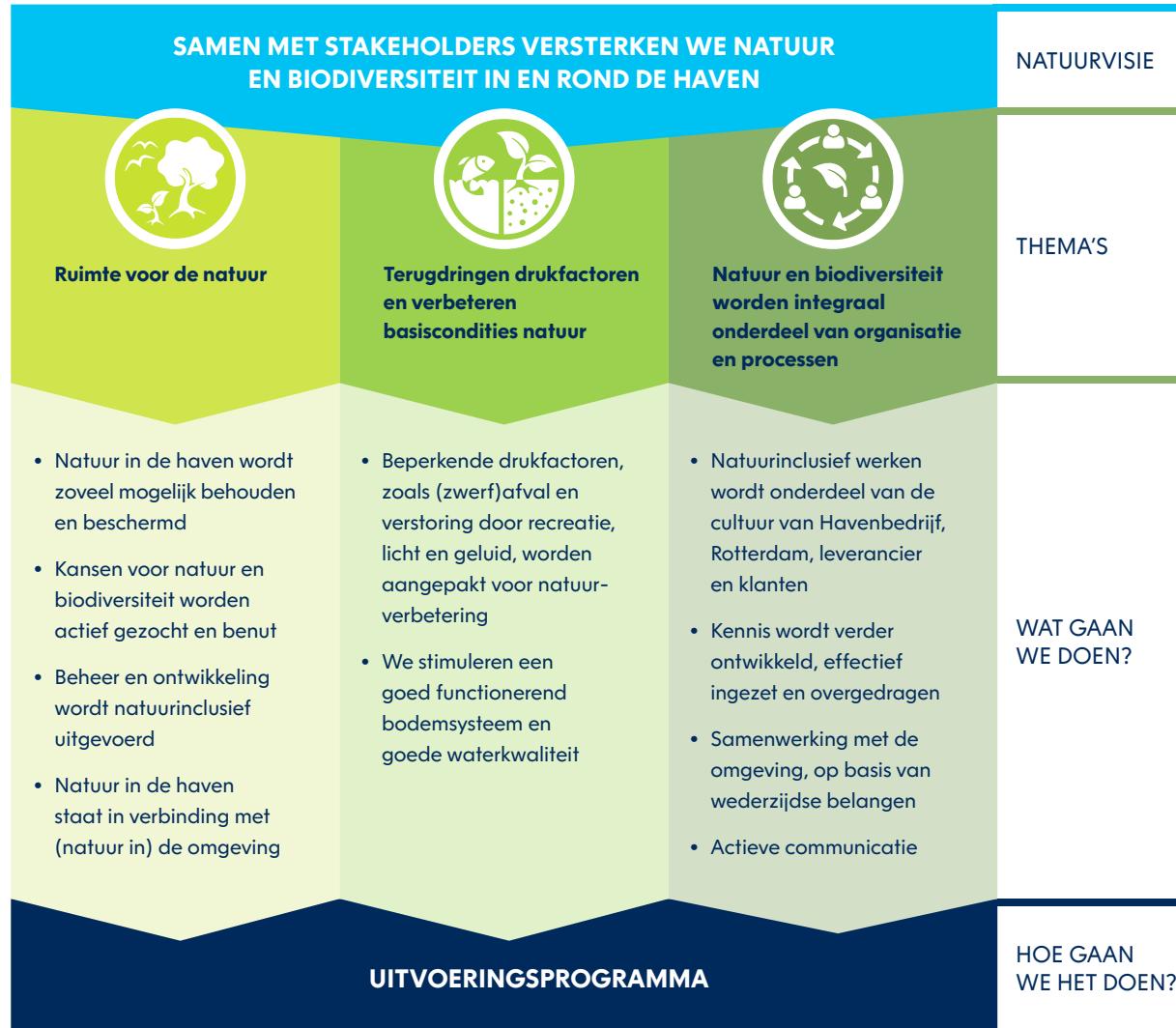
Havenbedrijf Rotterdam heeft de ambitie om op termijn een net positive haven te worden, waarbij we volledig in balans met de omgeving werken en al onze activiteiten onder de streep een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij. We voelen ons verantwoordelijk om bij te dragen aan een betere leef- en werkomgeving voor iedereen. Herstel van natuur en biodiversiteit is hier een belangrijk onderdeel van. De ligging van de Rotterdamse haven in de Rijn-Maasdelta, de zandbodems en getijden-dynamiek zorgen voor een uitzonderlijke combinatie van condities en een unieke leefomgeving voor diverse soorten flora en fauna, zowel boven als onder water. De natuurkwaliteit staat wereldwijd onder steeds grotere druk, ook in Nederland. Havenbedrijf Rotterdam wil bijdragen aan de opgave voor biodiversiteitsherstel door de potenties van de haven en haar omgeving beter te benutten voor natuur en biodiversiteit. Dat kunnen we niet alleen; daar hebben we andere stakeholders in de haven en in de bredere delta bij nodig. Onze natuurvisie voor 2025-2050 luidt dan ook:

“Samen met stakeholders versterken we natuur en biodiversiteit in en rond de haven en realiseren zo een natuurinclusieve haven in een vitale Rijn-Maasdelta.”

We doen dit door natuur en biodiversiteit¹ te integreren in onze organisatie en processen, door het verbeteren van basiscondities, door het terugdringen van drukfactoren en door natuur de ruimte te geven waar dat kan. Dit betekent dat de natuurwaarden van de Rijn-Maasdelta actief worden verbeterd en geïntegreerd in de ontwikkeling en het beheer van het havengebied en haar omgeving.

¹ ‘Natuur’ en ‘Biodiversiteit’ worden afwisselend gebruikt. Natuur heeft een ruimere betekenis dan biodiversiteit en betreft naast levende natuur ook niet-biologische aspecten zoals bodem, reliëf en weer. www.clo.nl/indicatoren/nl-wat-is-biodiversiteit

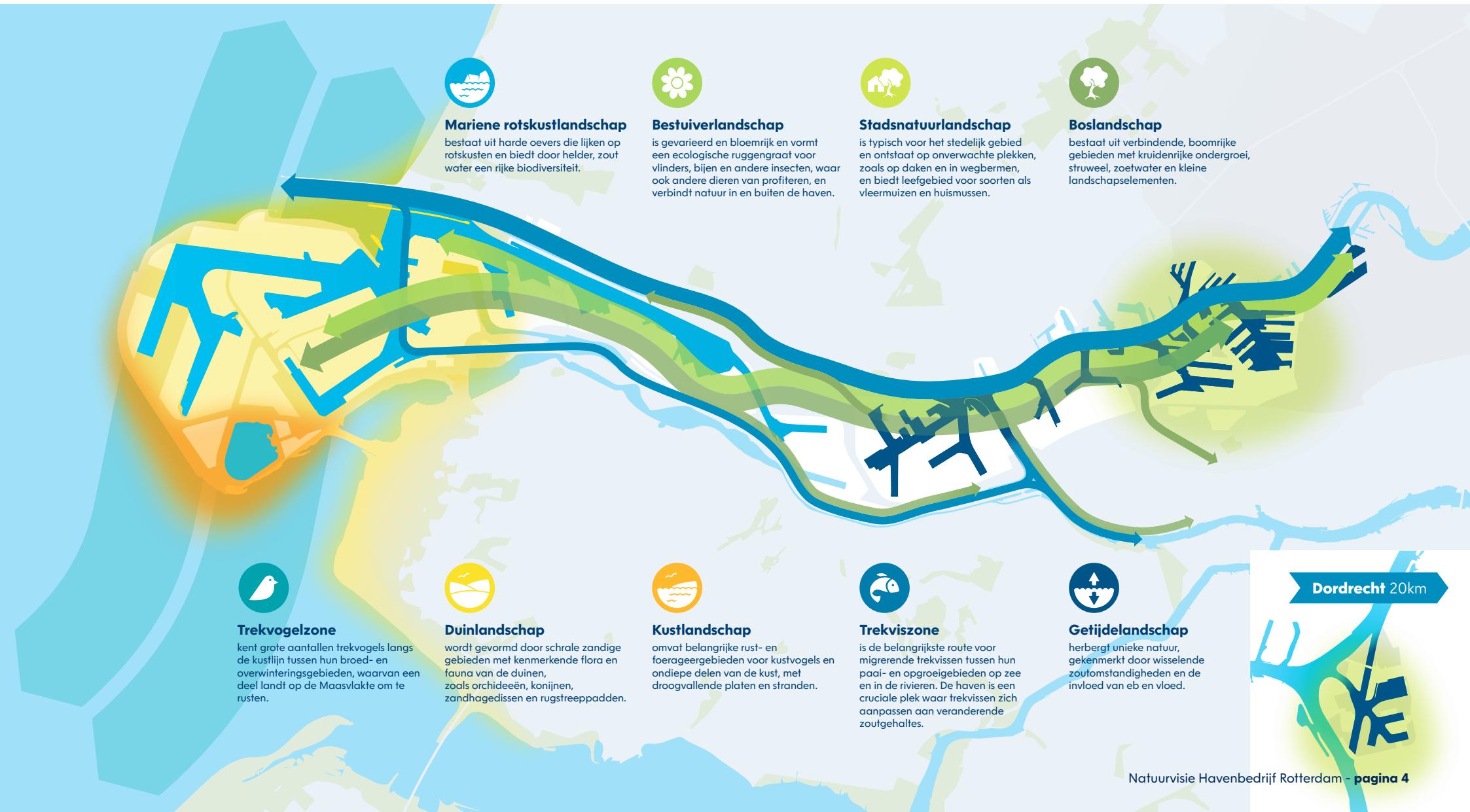
Met hulp van Naturalis Biodiversity Center is een [besturingsmodel voor biodiversiteit](#) ingericht naar de situatie van de Rotterdamse haven (zie schema). Dit besturingsmodel is ontworpen met als doel organisaties te helpen een positieve impact te maken op de biodiversiteit via hun besluitvorming en daarop gebaseerde handelen. Hiermee wordt aangesloten op de aanbevelingen uit het [Nationaal Dashboard Biodiversiteit](#), dat overheden, bedrijven, andere organisaties de handvaten biedt om gezamenlijk te werken aan biodiversiteitsherstel.

Een natuurinclusieve haven in een vitale delta

Het Rotterdamse havengebied is een belangrijke schakel in een veel groter gebied, waar de haven een duidelijke invloed op heeft en afhankelijk van is: de Rijn-Maasdelta. In dat gebied komen diverse 'landschappen' en zones voor, die veelal passen bij de karakteristieken van een rijk en complex systeem waar rivier en zee samenkommen. Ieder landschap draagt

op zijn eigen manier bij aan de biodiversiteit van het hele gebied. Het Rotterdamse havengebied is daar integraal onderdeel van, en we vinden deze landschappen daarom ook in de haven. Denk aan het kust- en duinlandschap, het boslandschap, het getijdenlandschap en de trekvogel- en trekviszones.

Kustlandschap

Dit landschap heeft betrekking op de gebieden die voor kustvogels van groot belang zijn om te rusten, broeden, overtijen en foerageren. En op de ondiepe, zoute delen van de kust, die onder invloed staan van getij, stroming en golfslag, met o.a. drooggallende platen en stranden waar ook zeehonden gebruik van maken. In de haven gaat het om de buitencontour van de Maasvlakte, maar ook om het zuidelijk deel van de Maasvlakte ten noorden van de Haringvlietmonding, waarbinnen de Vogelvallei en Slufter liggen.

ONZE INZET

- Ruimte voor kustvogels als bontbekplevier, visdief, kluut, lepelaar en diverse eendensoorten om veilig te broeden, foerageren en rusten
- Menselijke verstoring in het kustlandschap in de haven is beperkt tot aanvaardbare niveaus
- Bijdragen aan natuurversterking in de Noordzee

Duinlandschap

Dit landschap omvat de duinen langs de kust van Zuid-Holland, variërend van jonge duinen langs het strand tot oude duinbossen langs de binnenduintrand. Gelegen tussen de Natura 2000-gebieden Voornes Duin en Solleveld en Kapittelduinen, bieden de schrale en zanderige omstandigheden van Maasvlakte en Europoort goede condities voor duinvegetaties zoals duingraslanden en duinstruwelen, die weer leefgebied bieden aan soorten die hiervoor kenmerkend zijn. Dat kunnen planten zoals groen-knolorchis en glad biggenkruid zijn, maar ook konijnen, sprinkhanen, vlinders, meeuwen en andere op de grond broedende vogels, zangvogels, en pionierssoorten als rugstreeppad en oeverzwaluw.

ONZE INZET

- Behoud van nutriënt-arme en zandige bodems
- Leefgebied voor konijnen en andere kenmerkende soorten
- Broedgelegenheid voor grote meeuwen
- Verbinding met omliggende duingebieden

Trekvogelzone

In deze zone vindt 'gestuwde trek' van trekvogels plaats, die in het voor- en najaar in groten getale langs de Nederlandse kustlijn trekken. Veel zangvogels die 's nachts overtrekken landen hier, door de ligging van de Maasvlakte ten opzichte van de kustlijn en mogelijk ook door de aantrekkelijke werking van verlichting in dit gebied.

ONZE INZET

- Trekvogels houden voldoende plekken (struweel) om te kunnen rusten tijdens de trek
- Verlichting in openbare ruimte en bij bedrijven heeft minimaal effect op trekvogels
- Activiteiten en ontwikkelingen in deze zone houden rekening met functionaliteit voor trekvogels

Mariene rotskustlandschap

De harde oevers met glooiingen en kademuren van het westelijk havengebied (Europoort en Maasvlakte) vertonen nu meer overeenkomsten met de rotskusten van Frankrijk en Engeland dan met het oorspronkelijke door zand en slijb gedomineerde systeem. De constante invloed van zeewater, waardoor het zoutgehalte weinig varieert en het water relatief helder is, biedt tot op grote diepte goede omstandigheden voor (rif)structuren met een hoge biodiversiteit. Tevens bieden de havenbekkens belangrijk leefgebied voor veel vissoorten.

ONZE INZET

- De potenties voor biodiversiteit in de nautische infrastructuur worden benut
- Overs zijn vrij van afval

Getijdenlandschap

Dit landschap is gelegen in de zone die onder invloed staat van het getij en wisselende zoutomstandigheden tussen de Maasmond en de Biesbosch en de daarmee geassocieerde unieke getijdenatuur. Natuurwaarden zijn vooral hoog in de zone tussen laag en hoog water, maar zijn relatief lager onder water. In de haven gaat het vooral om het gebied ten oosten van Rozenburg (Botlek, Waal-Eemhaven, Merwe-Vierhavens en de Dordrechtse havens), met meestal licht-brakke omstandigheden.

ONZE INZET

- Toename zoet- en brakwatergetijdenatuur
- Overs zijn vrij van afval

Trekviszone

Vissoorten als paling, zalm en fint trekken tussen de rivieren Rijn en Maas en de zee. In de haven gebruiken ze daarvoor vooral de Nieuwe Maas en de Nieuwe Waterweg, maar ook de routes via Oude Maas en Hartelkanaal en mogelijk het Calandkanaal. Vooral in het brakke deel van deze zone (het Scheur bij Rozenburg en het Hartelkanaal) is voldoende rust voor deze soorten van belang, omdat ze zich hier aanpassen aan de wisselende zoutgehaltes.

ONZE INZET

- Rust en ruimte voor trekvissen om zich aan te passen aan veranderende zoutgehaltes
- Meer kennis en begrip van het gebruik van de haven door trekvissen, drukfactoren, dosis-effectrelaties en oplossingen

Boslandschap

Rondom inheemse bomen en struiken leeft een rijkdom aan soorten, waaronder schimmels, insecten, vogels, vleermuizen en andere kleine zoogdieren. Veel soorten zijn afhankelijk van goede bosstructuren als verbinding tussen verschillende leefgebieden in de haven en met de natuur in de omgeving van de haven. Binnen het havengebied is dit landschap vooral op de Landtong Rozenburg te vinden, elders in de haven is het schaarser. Daar waar de concentratie aan bomen hoog is, spreken we van het 'boslandschap', in de vorm van bomenrijen of grotere bosplantsoenen. Het boslandschap bestaat nooit alleen uit bomen. Hier is de afwisseling met kruidenrijke ondergroei, struweel, zoetwaterelementen en kleine landschapselementen van belang.

ONZE INZET

- Toename boomkroonbedekking
- Bomenstructuren zijn gevarieerd en inheems
- Functionerende ecologische verbinding oost-west en tussen haven en omgeving

Bestuiverlandschap

Dit landschap is de groene ruggengraat van de haven, die oost en west met elkaar verbindt, en de verbinding legt met natuur in de omgeving van de haven. Het bestuiverlandschap levert een gevarieerd landschap voor vlinders, bijen en andere insecten, maar ook voor zoogdieren, reptielen, amfibieën en vogels. Het is bloemrijk en gevarieerd, met een hoge diversiteit aan kruiden, afgewisseld met struweel, zoet water (poelen, sloten, greppels, wadi's), kaal zand en kleine landschapselementen.

ONZE INZET

- In de hele haven is ruimte voor hotspots en verbindingen van het bestuiverlandschap
- Verbetering structuur en connectiviteit

Stadsnatuurlandschap

Dit is de plek voor typische 'stadsnatuur' die kenmerkend is voor de oudere havengebieden van Rotterdam en Dordrecht, zoals de Waal-Eemhaven. Wie goed kijkt vindt natuur op onverwachte plaatsen: tussen de tegels, op daken of in wegbermen. Gebouwbevende soorten als vleermuizen, huismus en gierzwaluw zijn afhankelijk van het stadsnatuurlandschap, voor voortplanting maar ook voor onderdak en voedsel. Groen dient niet alleen de biodiversiteit, maar is ook functioneel voor mens en omgeving. Het is onderhoudsvriendelijk, biedt schaduw en verkoeling en helpt bij het tegengaan van wateroverlast tijdens hevige neerslag.

ONZE INZET

- Meer groen in de openbare ruimte (van grijs naar groen)
- Gebouwen zijn natuurinclusief

Ruimte voor natuur

De landschappen en de verbindingen willen we koesteren en versterken, om zo samen met stakeholders te bouwen aan een groene, natuurlijke en veerkrachtige delta en havengebied. Per landschap hebben we beschreven wat we belangrijk vinden en waar we op inzetten. Uitgangspunten daarbij zijn dat bestaande natuur in de haven zoveel mogelijk wordt behouden, versterkt en kwalitatief verbeterd. Kansen voor natuur en biodiversiteit worden actief gezocht en benut waarbij beheer en ontwikkeling natuur-inclusief wordt uitgevoerd met uitkomst dat de natuur in de haven in verbinding staat met (natuur in) de omgeving. Met deze inzet levert het Rotterdamse havengebied haar bijdrage aan landelijke en internationale opgaven voor natuurherstel. We willen een voorbeeld zijn van effectieve economische en ecologische samenwerking. Vanuit onze Visie kijken we daarbij naar de hele Rijn-Maasdelta, inclusief een deel van de Noordzee, waarbij we concreter kunnen zijn voor ons eigen havengebied.

Drukfactoren en basiscondities

We doen onderzoek naar drukfactoren en basiscondities en pakken deze actief aan als die de ontwikkeling van natuur en biodiversiteit belemmeren. Daarbij wordt rekening gehouden met de functionaliteit van de haven en de activiteiten die daar plaatsvinden. We stimuleren dat bodemcondities en waterkwaliteit passen bij de vereisten voor natuur en biodiversiteit. We zorgen ervoor dat gevoelige soorten zo min mogelijk verstoord worden, door bijvoorbeeld recreatie, geluid en licht in specifieke gebieden te beperken, zeker in de kwetsbare periodes. We gaan afval in de havennatuur tegen en we bestrijden invasieve exoten. We zorgen ook voor goede basisvoorzieningen waardoor vervuiling en beschadiging van het groen en natuur wordt voorkomen.

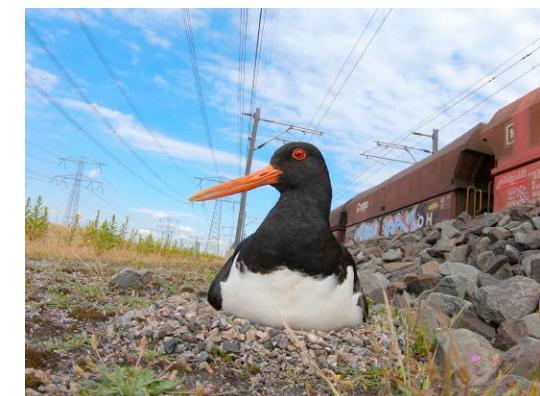

foto mogelijk gemaakt door "Veldkijker Films".

Natuur in organisatie en processen

Om onze ambities te bereiken, wordt veel gevraagd van Havenbedrijf Rotterdam, van haar klanten, omgevingspartners en andere stakeholders. Het doel is om natuur en biodiversiteit integraal onderdeel te maken van ons werken en het doen en laten van leveranciers en klanten. In een programmatische aanpak wordt deze Natuurvisie vertaald naar een uitvoeringsprogramma, dat periodiek wordt aangescherpt aan de hand van evaluaties en monitoring. Natuur en biodiversiteit worden onderdeel van de werkprocessen van het Havenbedrijf, en worden structureel meegewogen in besluitvorming omtrent de ontwikkeling en transitie van de haven.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheer wordt ingezet op behoud en versterking van natuur en biodiversiteit, maar ook bij andere handelingen is behoud van natuur een opgave. Bij het realiseren van nieuwe projecten in de haven wordt het nemen van natuurinclusieve maatregelen de standaard. Het Havenbedrijf stimuleert de bedrijven in de haven en iedereen die in de haven werkt en verblijft om hieraan mee te doen. Daarnaast wordt met de omgevingpartners actief meegedacht en gewerkt aan natuurverbetering in de omgeving van de haven.

Onze kennis wordt verder ontwikkeld door onderzoek, monitoring, een actief netwerk en het betrekken van nieuwe technologische ontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten. Die kennis wordt gedeeld met partners en stakeholders in de haven en daarbuiten, en effectief ingezet voor natuur en biodiversiteit, waarbij 'doen, leren, beter doen' het credo is. Met het oog op het creëren van draagvlak en het informeren en enthousiasmeren van interne en externe stakeholders wordt actieve communicatie ingezet over natuur in de haven. De staat en ontwikkeling van de havennatuur en biodiversiteit worden jaarlijks gerapporteerd voor interne verantwoording. Ook wordt het onderdeel van externe rapportageverplichtingen zoals CSRD².

² Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): een Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage.

Scope

De invloed van de haven op de natuur reikt verder dan het havengebied. In combinatie met de Deltawerken heeft het havengebied de Rijn-Maas-delta gevormd tot een sterk veranderd estuarium. Om die reden richt deze Natuurvisie zich op een gebied van 25 kilometer rondom de havens van Rotterdam en Dordrecht op land en 60 kilometer op zee.

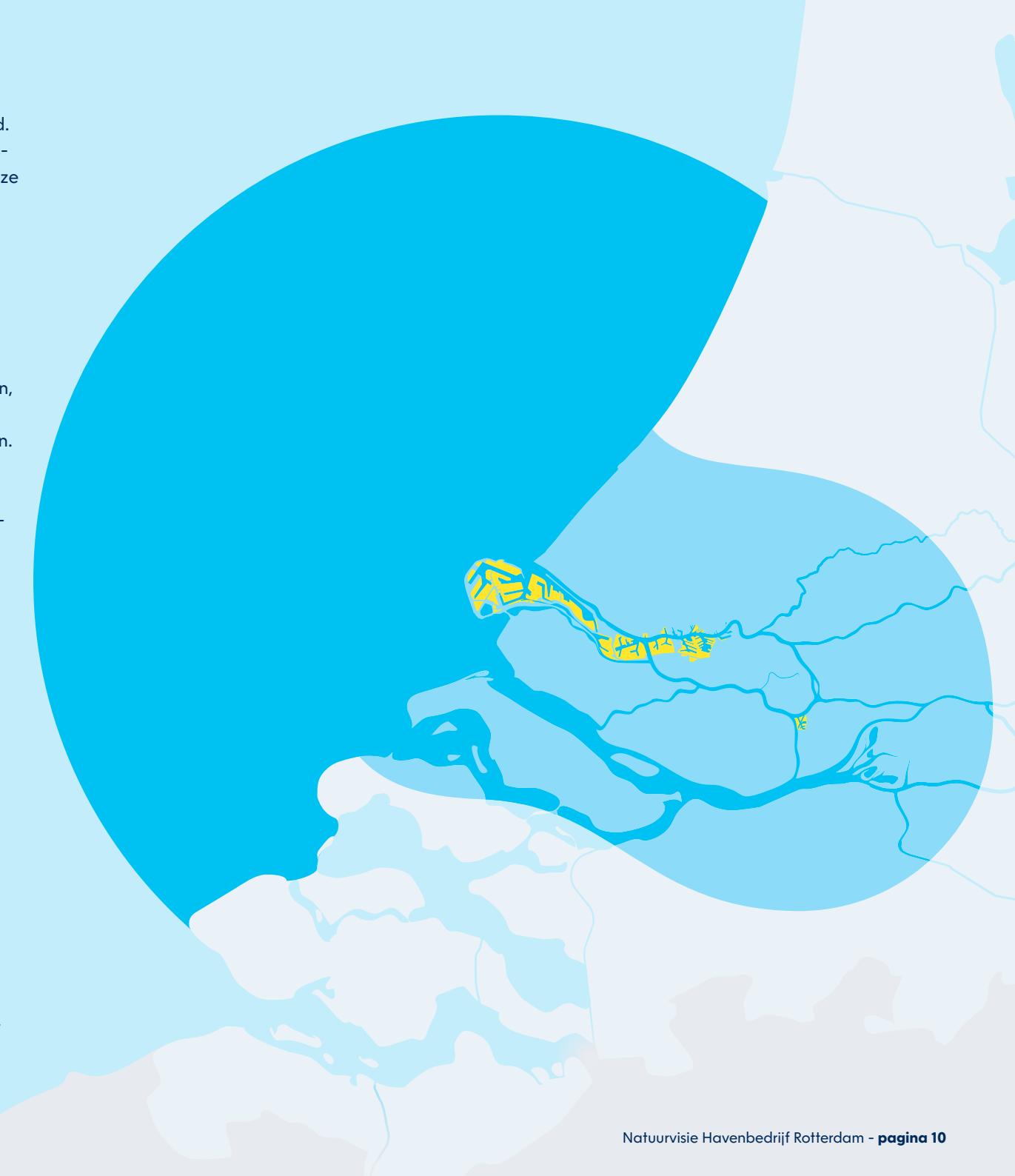
Onze rol in de omgeving van de haven

Buiten het havengebied zetten we ons in voor een sterke Rijn-Maasdelta door bij te dragen aan concrete initiatieven die de natuur van de duin-, kust- en getijdenlandschappen vergroten. Denk aan getijdenparken, broedgebied voor kustvogels en schelpdierbanken in de Noordzee, waarbij zowel kleine als grote initiatieven positieve impact kunnen maken. Bij discussies over grotere opgaven, zoals een verdere uitbreiding van de haven of een grotere kier in de Haringvlietdam, worden niet alleen de economische belangen, maar ook het natuurbelang expliciet onderdeel van de afwegingen.

Daarnaast zetten we in op initiatieven die de verbinding tussen de natuur in de haven en daarbuiten versterken, bijvoorbeeld door het bos- en bestuiverlandschap in de haven beter met de omgeving te verbinden en door de verbinding tussen zee en rivier voor trekvissen te verbeteren. Ook de oesterpilots op de Maasvlakte, ten behoeve van natuurontwikkeling op zee, zijn goede voorbeelden van manieren om de verbinding tussen haven en omgeving te leggen.

Ook buiten de haven zetten we in op het beperken van drukfactoren die direct of indirect voortvloeien uit havenactiviteiten, of aan het vergaren en uitbreiden van kennis daarover. Denk aan onderwatergeluid door scheepvaart en vervuiling.

Buiten de haven hebben we te maken met bestaande natuurgebieden, beheerafspraken en beheerorganisaties, andere grondeigenaren, veel betrokken partijen, lopende programma's, overlegstructuren, en vele integrale en samenhangende dossiers. In dat complexe speelveld, waarin het initiatief veelal bij andere partijen zal liggen, zoeken we de samenwerking met partners en hun initiatieven om de doelen uit deze Natuurvisie verwezenlijken.

Waarom deze Natuurvisie?

De Natuurvisie sluit naadloos aan op [de 'purpose' van Havenbedrijf Rotterdam](#). Natuur en biodiversiteit is een basis voor onze samenleving, en actie is nodig om het tij van biodiversiteitsverlies en de negatieve impact daarvan op onze maatschappij en economie te keren. We zien het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om bij te dragen aan het herstel van biodiversiteit en natuur, en daarmee tevens een bijdrage te leveren aan een betere leefomgeving. Natuur speelt een belangrijke rol, zowel om een duurzame haven te zijn, als om aantrekkelijk te blijven voor bedrijven en toekomstige investeringen. Natuur levert niet alleen ecosysteemdiensten, maar kan ook helpen om praktische uitdagingen op te lossen ('nature based solutions'). Denk aan klimaat-adaptatieve oplossingen, zoals waterberging door de aanleg van begroeide wadi's en verkoeling door schaduwwerking. Het zijn koppelkansen om de natuuropgave integraal met andere opgaven aan te pakken.

Zowel op internationaal niveau als in het bedrijfsleven wordt erkend dat behoud en herstel van natuur steeds belangrijker wordt om risico's voor onze welvaart en welzijn te verminderen. Zo is door landen wereldwijd afgesproken dat in 2030 zeker 30 procent van aangetaste ecosystemen effectief is hersteld. In de Europese Unie is wetgeving³ van kracht die lidstaten verplicht om aangetaste ecosystemen te herstellen. Daarnaast zijn er harde doelen voor stedelijke-, landbouw- en bosecosystemen, rivieren, bestuivers en boomaanplant. In het bedrijfsleven zijn rapportagerichtlijne van kracht met betrekking tot de directe en indirecte impact van ondernemingen. Verzekeraars en financiers handelen steeds vaker naar dergelijke risicoanalyses. Het wordt steeds duidelijker dat het uitstellen van maatregelen tot steeds hogere kosten leidt⁴.

Het langetermijndoel van Havenbedrijf Rotterdam is dan ook om een **net positive** haven te worden, waarbij we volledig in balans met de omgeving werken en al onze activiteiten onder de streep een positieve bijdrage leveren aan die maatschappij. Elementen als leefbaarheid, veiligheid en biodiversiteit zijn in balans met een economisch sterke haven. Met deze Natuurvisie sluit Havenbedrijf Rotterdam voor ons gebied aan bij deze net-positive-gedachte, en bij de internationale afspraken op het gebied van biodiversiteit. De Natuurvisie en voorgestelde werkwijze stellen ons in staat om gestructureerd te werken aan het behoud en versterken van natuur in en rond de haven.

³ [Naturherstelverordening, 2024](#) | ⁴ [IBO - Snel aan de slag, 2023](#)

Deze visie is tot stand gekomen in samenwerking
met Naturalis Biodiversity Center

